

RELIKVIJAR (moćnik), spremnik u kojemu se čuvaju i izlažu ostaci tijela, kostiju, odjeće ili drugih predmeta vezanih za pojedine svece. Isprva su to uglavnom privjesci u obliku križa ili omanje kutijice ili škrinjice, a rade se od bronce, srebra i zlata ili drugih plemenitih materijala, često s likovnim prikazima i drugim ukrasima na vanjskome dijelu. Ponekad se ukrašuju i dragim kamenjem. Izgled se i veličina relikvijara kroz povijest često mijenjaju, a oblik i ukrasi slijede stilske značajke doba u kojemu nastaju. Različita su oblika, od najjednostavnije kutijice ili medaljona, križića, škrinjica, pokaznica, oltarića, dijelova tijela (glava, ruka, noga, prst), do golemih moćnika u obliku sarkofaga, crkve ili čak grada.

Najstariji relikvijari u Hrvatskoj potječu iz IV. i V. st. To su srebrni r. iz Lopuda s ukrasima u obliku križa, srebrni r. iz Pule s prikazima Krista i apostola (sada u Beču), brončana škrinjica iz Novalje s prizorima iz Staroga i Novoga zavjeta, te mali srebrni r. koji se nalazio u njoj s prikazom Traditio legis i apostola (u Arheološkome muzeju u Zadru). Iz ranoga sr. vijeka očuvani su mnogobrojni relikvijari križići od bronce, srebra i zlata na gotovo cijelome području, a najpoznatiji je Cikin križić u Zadru iz XI. st.

Iz razdoblja XII–XIV. st. očuvani su mnogobrojni relikvijari u obliku bursa i škrinjica te u obliku dijela tijela u riznicama gotovo svih katedrala i nekih samostana. Najmonumentalniji metalni relikvijar je raka Sv. Šimuna u Zadru (pozlaćeni bakar i srebro), rad Franje iz Milana 1377. Iz razdoblja baroka najčešći je oblik relikvijara pokaznica, a ima ih očuvanih u svim važnijim crkvama.

LIT.: J. Braun, *Die Reliquiare*, Freiburg/B 1940. — D. Diana, N. Gogala i S. Matijević, *Riznica splitske katedrale*, Split 1972. — A. Badurina, *Ranokršćanski relikvijar iz Novalje*, Materijali, XII, Zadar 1976. — M. Krleža i M. Grgić, *Zlato i srebro Zadra i Nina*, Zagreb 1972. — I. Lentić, *Dubrovački zlatari*, Zagreb 1984. — *Riznica zagrebačke katedrale* (katalog), Zagreb 1986. A. Bad.

REMETE, predio S dijela Zagreba. Pavlinski je samostan, prema predaji, osnovao 1272. Iskvirin; u izvorima se spominje od 1288. Stradao je od turskih upada (napose 1557. i 1591), a ukinut je 1786; tada su razvučene mnogobrojne dragocjenosti i umj. vrijednosti. Samostanska (župna) crkva Marijina Uznesenja jednobrodna je, izvorno gotička, 1722. barokizirana građevina. Obnovljena je nakon potresa 1880 (H. Bollé). Izduženo svetište poduprto potpornjima presvođeno je križnim svodom. Uz crkvu je sakristija, koju hodnik spaja s baroknom jednokatnom, nekoć samostanskom zgradom (četverokutna osnova s unutrašnjim dvorištem) od koje su očuvana samo dva krila. Barokno pročelje, s kvalitetnim kipovima u nišama, crkva je dobila u prvoj pol. XVIII. st. Visoki zvonik uklopljen je između crkve i samostana. Na glavnom su ulazu u crkvu lijepe rešetke od kovana željeza. Svetište je prizore s čudesima pod pjevalištem 1745. iluzionistički oslikao pavlinski slikar I. Ranger. Mramorni gl. oltar djelo je pavlinskih redovnika T. Jurjevića i P. Beline (1706). U nj je ukomponiran gotički drveni kip Majke Božje Remetske s četiri mala kipa svetica (XV. st.). U crkvi su dva klasicistička oltara te veliko barokno raspelo; sliku Sv. Antuna Padovanskoga naslikao je Vicencije Wallenck (1824). Pred crkvom je pil Šimuna Stilita s grbom biskupa J. Branjuga (oko 1739) i barokni reljef Sv. Pavla Pustinjaka. U dvorištu je zdenac s kopijom barokne krune od kovana željeza (original u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu). — U crkvi je pokopano više istaknutih ljudi: humanist Janus Pannonius (Ivan Česmički), ban I. Karlović, G. Alapić i pisac J. Bedeković.

LIT.: J. Bariš, *Remete*, Zagreb 1914. — L. Rusan, *Gospa Remetska*, Zagreb 1929. — Ž. Jiroušek, *Stara pavlinska crkva i samostan u Remetama kraj Zagreba*, Jutarnji list (Zagreb), 20. XI. 1938, str. 17–18. — M. Schneider, *Likovni dokumenti građevne povijesti Remeta*, u zborniku: *Iz starog i novog Zagreba*, III, Zagreb 1963. — *Ista*, *Likovni izvor za kulturnu povijest — zavjetne freske u Remetama*, ibid., IV, Zagreb 1968. — *Umjetničke znamenitosti crkve i samostana Majke Božje Remetske* (posebno izdanje časopisa »Kaj«), Zagreb 1978. — *Kultura pavlina u Hrvatskoj 1244–1786* (katalog), Zagreb 1989. A. Ht.

REMETINEC, selo J od Varaždina. Sklop jednokatnoga nekoć franjevačkog samostana obnovili su 1646–57, nakon turskih pustošenja, Juraj Erdődy i njegova žena Jelisava Batthyány. Prostrana gotička samostanska crkva Sv. Marije od Ružarija jednobrodna je, s izduženim polygonalnim svetištem poduprtim potpornjima. Uz brod se nalazi barokna bočna kapela Sv. Antuna, a uz svetište sakristija i zvonik. Niski gotički trijumfalni luk dijeli brod (mrežasti svod na polustupovima) od svetišta (zvjezdasti svod na konzolama). Na tavanu je vidljiva fragmentarno očuvana konstrukcija starijega višeg svoda. Na zaglavim su kamenovima uklesani grbovi grofova Celjskih, gospodara Grebengrada Hermanovića de Gereben i Batthyányja. U kapeli, koju je dao podignuti Baltazar Patačić, očuvani su ukras od štuka, zidne slike, barokni oltar i nadgrobne ploče s grbom

RELIKVIJARI U OBLIKU RUKE, lijevo: relikvijar Sv. Donata iz 1414; desno: relikvijar Sv. Vida iz XV/XVI. st. Zadar, Stalna izložba crkvene umjetnosti

Patačića (1722. i 1817). Propovjedaonica (1710), ukrašena kipovima, vrstan je pavlinski rad. Kraj crkve je dio kasnogotičkoga klaustura. — Pokraj sela je barokni kameni kip Sv. Marije. — Iz Remetinca potječe i čuveni

REMETE, župna crkva

